

Wijsheid komt met de jaren

Wognum, 4 januari 2026

Het is een bijzonder moment zo op 4 januari hier te mogen zijn. Aan het begin van het nieuwe jaar. Op het snijvlak van de tijd, die verschuift. De tijd die - dat is te zeggen - volgens onze kalender verschuift. Die immers een menselijk bedenksel is. Maar toch ben je je gedurende deze dagen extra bewust van waar het donker is en waar het licht wordt, om wat zich dichtbij huis afspeelt of verder van ons vandaan. Hoopvol en onzeker over wat komt.

Ook de wereld wordt ouder en schuift in de tijd, en wijzelf evenzeer. Maar wijzer? Worden we wijzer? In een samenleving vol toenemende onvrede en agressie. Een wereld vol zorgen over groeiende polarisatie en schuivende posities, voorgenomen annexaties met alle daaruit voortvloeiend geweld en hoe in vredesnaam dat alles te stoppen? De hoop, hoezeer ik ook geloof dat die moet, al moeten we onszelf ertoe dwingen de lichtpunten en kansen aan te blijven grijpen – de hoop kan je soms zomaar in de schoenen zakken.

Is het "hoe ouder hoe wijzer"? Je mag het hopen maar de tijd dat ouderen vanzelfsprekend wijsheid werd toegedicht is wel voorbij. Wijsheid kan groeien door veel mee te maken in een lang leven. De zo andere jeugd waarop ouderen kunnen terugkijken, waarin bezit iets anders was, wat kon of niet mogelijk was. Vreugde en verlies, dood en leven, waarden die je hooghield.

Vermoedelijk is wijsheid iets om niet te makkelijk over te denken, dat je het hebt in deze moeilijke veranderende en zich tegelijk ook herhalende wereld. Hoeveel een ouder wordende mens ook te vertellen heeft. Van tijdsgeest en veranderende moraal, over wat er niet van kwam en anders liep. Van jeugd en aan het begin nog staan. Eerste liefdes, eerste verdriet. Van opluchting en bevrijding en door diepe dalen heen toch de draad weer oppakken. Van verwachting en hoop en ook van stapjes terug doen als je ouder wordt. Van niet meer de kracht hebben die er vroeger was.

Toch heeft het nieuwe jaar altijd iets in zich van vernieuwing, van vooruitkijken en nieuw leven.

En zo lazten we, misschien wel voor de zoveelste keer het verhaal over die twee oude mensen uit het evangelie van Lucas. Simeon en Hanna. Simeon, die geroemd wordt om zijn rechtvaardigheid, gerespecteerd om de Geest die op hem rust. Die geleerd heeft kennelijk niet alleen eigen richting te zoeken in het leven maar ook zich te laten leiden. Die de vertroosting van Israël verwacht, zoals wij nog steeds: vertroosting voor Gaza, vertroosting voor Israël. Voor Soedan en Oekraïne, voor een wereld van elkaar naar het leven staan en in hoeveel families de doden. Van overal verliezers uiteindelijk en dat vreselijke geweld. Ook in de tijd van Jezus geboorte niet anders. Toen Quirinus in Lucas 2 landvoogd over Syrië was (ik moest het vroeger uit mijn hoofd leren) en Herodes in Jeruzalem zetelde.

Precies toen, onder de Romeinse bezetting, kwamen er naar de tempel jonge ouders met hun kind en die oude Simeon, die hun kind in zijn armen gelegd krijgt, voelt: dit moet het zijn. Hij voelt belofte. En met het kind in zijn armen zingt hij 'Laat Heer, uw dienaar nu maar gaan'. Het 'Nunc dimittis' dat in het Latijn in kloosters eeuwenlang gezongen is bij de completen aan het einde van de dag en nog. En vaak op muziek is gezet, om te danken voor wat kwam, maar ook om het hoofd neer te kunnen leggen en zich over te kunnen geven aan de slaap.

En dan is er Hanna. 7 jaren was zij getrouwd. Of zij kinderen kreeg, vertelt de tekst niet. Wel dat zij weduwe bleef tot haar 84ste. Een vrouw die ook wel iets heeft meegemaakt. En deze beide mensen staat hier, zo oud als ze zijn, voor de hoop. Waar ze van getuigen en van zingen. Om het nieuwe dat ze door alles wat ze meemaakten en wat zeker nog niet voorbij is, toch vermoeden. Waar ze zich ondanks de wetenschap dat hun dagen er niet zo heel veel meer zullen zijn, de eigen vergankelijkheid, deel van kunnen voelen en zich in kunnen verheugen.

Er is in de samenleving wel behoefte aan wijsheid. En in ons persoonlijk leven ook. Er kan van alles zijn gebeurd: verdriet, teleurstelling, gemis. En zeker niet alles daarvan gebeurde buiten onze verantwoordelijkheid om. Het leven is weg en omweg, waar je trouwens ook van leren kunt. Kun je wijzer worden ook oefenen, schreef Herman Andriessen in zijn boek over de spiritualiteit van het ouder worden. Ook al neemt je vitaliteit af, niet te denken: nu zijn al die kansen voorbij, maar ook: wat neem ik ervan mee? Waar ben ik dankbaar voor? Hoe kwam ik er doorheen en wie stonden daar naast mij? Wie ben ik door dat alles heen geworden. Zien met ogen zonder eigenbelang, ruimte geven aan het leven zoals het komt. Om uit te groeien als mens en dat is iets anders dan succesvol zijn of precies zoals een ander. En gaat het er meer om wie jij bent, wie jij geworden bent door alles heen. Met wat jij meekreeg, wat jij aan het leven en de wereld ontdekte.

De joodse filosofe Simone Weil schreef over hoe bomen niet alleen in de aarde, maar ook in de hemel geworteld zijn als een geschenk. Zij zag hoe wij al oorlogvoerende en in al het ellebogenwerk om de macht, het respect voor wat heilig is verliezen. De natuur kapotmaken, de toekomst van onze kinderen en elkaar.

En terwijl er veel zorgen zijn over onze jongeren nu, moet ik ook denken aan de joodse hoogleraar pedagogiek Lea Dasberg die veel in druk op mij maakte, want laten we niet vergeten: het jodendom heeft heel wat wijze mensen voortgebracht! Lea Dasberg die sprak voor een aula vol studenten waar ik er een van was. Ik zal het nooit vergeten. Hoe ze met haar gebogen gestalte, haar bochel waardoor ze haar hoofd met moeite omhooghield - zittend in haar rolstoel het podium opgetild werd. 'Zeg niet', zei ze: 'zo erg als nu was het nooit, maar blijf geloven in wat mogelijk is'. Deze vrouw. Ze had de oorlog meegemaakt, familie verloren, en daar zat ze met haar handicap te vertellen over de grote drama's in de geschiedenis: de ballingschap, de pest, de middeleeuwen, de 80jarige oorlog, kruistochten en andere vervolgingen. En ze zegt: dat het nooit zo erg was als nu – denk dat nooit. Want altijd waren er kansen en altijd waren er mensen, jong of oud, die ze pakten. Denk dus nooit dat jij niets bij te dragen hebt.

Een mooie herinnering om het nieuwe jaar mee in te gaan. Misschien is dat ook wat mij treft in het verhaal over Simeon en Hanna. Hun verwachting, door alles heen. Hoe oud of jong we ook zijn. Te kunnen denken dat het nog niet gezegd is en er altijd nog een weg is. Laten we het elkaar toewensen: alle goeds en draag bij!

Juut Meijer